

הבוקר לאחרת

במדינה

העם

ברוח

זכאה

"אני לא יודע בעד מי להצביע?" שח בוחר אחד לחברו בדרכם אל הקלפי. "הצביע עבור המערך," הציע לו ה"ידיד".

"עבור המערך?" תמה הבוחר הראשון. "איך אפשר להצביע עבורם אחרי כל מה שעשו? הם מגיעים אותי!"

"או תירק ותצביע בעד המערך," יעץ החבר.

"הבוחר לא השתכנע." "אתה יודע מה?" אמר, "אני ארק פעמים ואצביע בעד הליכוד."

סיפור היתולי זה, משקף אולי יותר מכל תיאור אחר את האווירה בה נערכו הבחירות לכנסת השמינית, ואת תחושת העם לאחר שנודעו תוצאות הבחירות לכנסת השמינית.

בחירות עצובות. למרות השיעור הגבוה יחסית של המשתתפים בבחירות ולמרות המתח הרב שהצטבר עד לשעת פתיחת ההצבעה, היו אלה הבחירות ה

עשו זאת משום שכפרו ביכולת המפלגות הקטנות לחולל שינוי.

אחרים הצביעו בעד מוקד משום שחששו שלא תעבור את אחוז החסימה, ואילו ייצוגה של חרי בכנסת מובטח. ואחרים הצביעו בעד שולמית אלוני, משום שראו בה חלק מהמערך, אך מורדת מבפנים כנגד ההנהגה השלטת.

רק מעטים הצביעו מתוך הודדות שלימה ואמונה מליאה ברשימות להן נתנו את קולם.

הצבעה למען מידחמה. כך התקבלה אחת התוצאות המוזרות ביותר של בחי"רות שנערכו א-יפעם במדינה דמוקרטית איוו שהיא.

הבחירות כולן התנהלו תחת סיסמת השלום. כל המפלגות, אפילו הקיצוניות, הבינו כי העם רוצה בשלום. באופן מודע זה היה גם רצונם של הבוחרים שהלכו לקלפיות. אולם תוצאות ההצבעה בישרו בדיוק את ההיפך: לא רק את חיוק הימין, אלא תזונה משמעותית ביותר לקראת מילחמה חדשה.

כאשר נודעו תוצאות הבחירות הוכזו רבים בתדהמה ושאלו: איך זה קרה? פרשנים ומומחים עוד ינתחו ימים רבים את התופעה ואת מה שגרם לה. אלא שכל אחד מהבוחרים הגדהמים מתייחס אל התוצאות כאילו מישוהו אחר הביא להם ולא הוא עצמו.

תופעה דומה להמון פרוע הנוטל חלק במשפט ליניץ', כאשר ניתלה הקורבן על עץ וגווייתו מתנדנדת מול הקהל המתפור לבחיו, שואלים רבים את עצמם: איך זה קרה? מדוע הם עשו את זה? למרות שהיה להם חלק בליניץ', הרי אחרי ההתפכחות, נוטים אנשים לייחס את ה"מעשה לאחרים.

זה גם מה שקורה כיום כאשר משמעות תוצאות הבחירות הולכת ומתבררת במ"לוא חומרטה. באופן בלתי מודע הצביע העם בישראל בעד סיבוב נוסף של מילי"חמה, למרות שאיש לא רצה בכך, מלבד קומץ מטורפים מחוגי הרב מאיר כהנא. ואפילו אם מנסים לכסות על משמעות זו של התוצאות בהסברים מתוחכמים, הרי כל אדם ברדיעת בעולם, ובמיוחד בעולם העברי, יבין את תוצאות הבחירות בדיוק בצורה זו.

באופן פרדוקסלי פגעו הבחירות שנערכו תחת סיסמאות השלום, בכל מי שהיה קרוב יותר לעמדות השלום, וחיוקו את אלה שעמדותיהם הן המובילות למילח"מות נוספות. ייתכן שאילו היו הבחירות נערכו כיום בסיבוב נוסף, היו תוצאותיהן שונות לחלוטין.

ממחרד למחרד — כוחנו יגדל! משום כך היתה קיימת בסוף השבוע, אחרי ספירת קולות האזרחים, סקרנות לי"גבי תוצאות הבחירות בצ"ח, שם הצבי"עו מאות אלפי אנשי הצבא הסדיר וצבא המילואים.

בסופו של דבר זהו הציבור הגברי ב"שיכבות גיל הגיוס, שיוצטרך לשאת בעומס המילחמה הבאה. האם גם ציבור זה, שיקריב את הקורבנות שיפלו במילחמה הבאה, תרם באופן בלתימודע להתרחשו"תה הקרובה?

האם יש הבדל משמעותי בין הצבעת הגברים בגיל הגיוס, לבין הצבעתו של העורף?

אם אומנם לא יהיה הבדל בהתפלגות ההצבעה בין העורף לחיילים, וגם הצבעת החיילים תוכיח את הקשחת עמדותיו של העם ואת הסחף הבולט לעמדות הימין הקיצוני, עלול הלקח להיות מתסכל מאוד מאוד.

העם, שרובו רצה להעניש בדרך כלל שהיא את מנהיגיו, על מחדליהם וקוצרי"ידם; שרצה ללמד אותם לקח על אטרי"מותם — לא מצא דרך כיצד לעשות זאת. בסופו של דבר, במקום להעניש את ההנהגה ואת האחראים למצב שנוצר, הע"ניש העם את עצמו. הסיסמא ההיתולית: "ממחדל למחדל — כוחנו יגדל!" הפכה למציאות פוליטית בישראל.

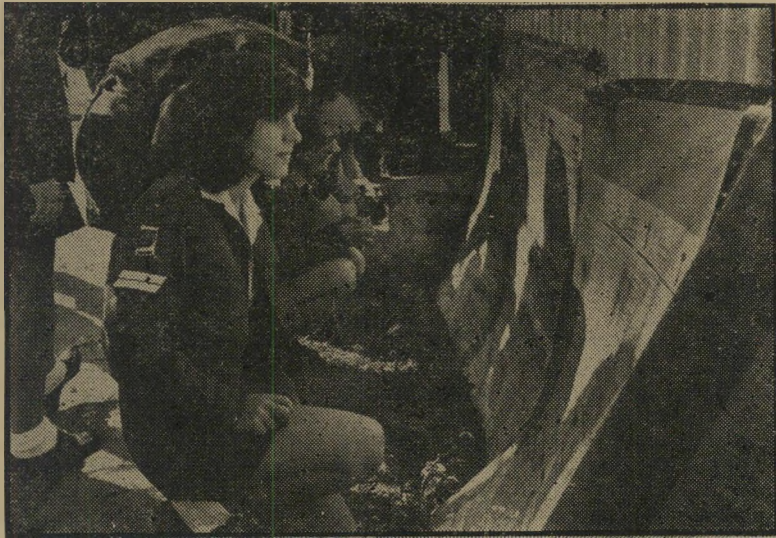
היתה זו אחת מבדיחותיה המרות של הדמוקרטיה, שיונסטון צ'רצ'יל, הגדיר אותה כך: "זהו שיטת הממשל הגרועה ביותר, מלבד כל השיטות האחרות שנו"סו, שהן גרועות יותר."

עט כולם, כאשר נולדו, נתקלו בקיר אטום של איבה ושינאה. שינאה זו לא פגה כאשר הוכחה צדקת דברינו. אולי להיפך: יתכן שרכיב מאשימים אותנו בת"י הכרתם על שנתקיימו הדברים ה"מרים שחזינו מראש.

ולכן, כאשר נתקבלו דיעותינו לפחות חלקית, בלחץ המאורעות, היה יתרון עצום לגופים "נחמדים" חדשים, ששום רבב לא דבק בהם. מפני שלו הלכו לפני המנתה, שיללו לחזור על דברינו ולזכות במלוא האהדה הנובעת מצדיקתם, מבלי שמישקעי האתמול ירבעו עליהם.

לא היה בכך רע כשלעצמו, אילו אפשר היה לסמוך על אנשים טובים אלה שיעמדו במיבחינים הנכונים עתה. אני מאחל להם זאת בכל לב. אך אל-יבא ייחשב לנו הדבר כגאוונות מופרות, אם יש ספק בלבנו, האחריות והדבקות במשימה הן נחלתם של מי שיש להם גישה ברורה ועיקבית. ו"חוששני שמבחינה זו, נשארו בוודים.

דבר אחד מעציב אותי במיוחד. איש אינו מכחיש שאמנון זיכרוני ואני יצרנו מתכונת חדשה של פעולה פרלמנ"ר

חיילות קוראות מצעי-בחירות בבסיס צה"ל

עצובות ביותר בתולדות מדינת-ישר"אל.

מאות אלפי הבוחרים שזרמו אל הקל"פיות, עשו זאת תוך הרגשה שהם חייבים למלא את חובתם האזרחית בשעה גורלית בתולדות המדינה. אולם הם עשו זאת ללא חרדה, ללא התלהבות, ללא תחושת הרוממות המלווה בדרך כלל מאורע מעין זה.

התסגנוניות, ההומור, הלהט ואפילו ה"תנצחות ההדדית עד לרגע האחרון, ש"איפיינו מאז ומתמיד את הבחירות בישראל, נעלמו הפעם. לא היה זה רק צילה של מילחמת יום-הכיפורים שריחף מעל ל"בחירות אלה שגרם לכך. תחושת התיסכול והריסאון שאיפיינה את רוח המצביעים במרבית המקרים נבעה מכך ש"אין בעד מי להצביע." אבל מוכרחים להצביע הפ"עם.

מעטים היו שלימים בכל לב עם הצבע"הם.

רבים מאלה שהצביעו בעד המערך עשו זאת לא משום שהאמינו בהנהגתו, אלא משום שחששו מעלית הליכוד. ורבים מאלה שהצביעו בעד הליכוד, כפרו בדבר"כו הפוליטית, אך הצביעו בעדו כדי להעניש את המערך.

מאלה שהצביעו בעד הליברלים העצמ"איים לא הביעו בכך אימון במנהיגותו של שריהתיריות משה קול, אלא מצאו ב"הצבעתם זו דרך לבטא את רצונם בהחל"שת מעמדו של המערך בתוך הקואליציה שתקום. ומאלה שנתנו קולם לליכוד

קודם כל, מילה של תודה חמה לכל החברים והאזהדים, הפעילים והתורמים, שעמדו לצידנו במיבחינה קשה זה. וכמובן — לכל אלפי הבוחרים, בחזית ובעורף, שנתנו את אימונם לרשימת מרי. **כלב רבים מהם מוכרסם, ברגע זה הרגש חמר של האכזבה, ואולי נתפסו אחרים מהם לייאוש.**

לנו, שעמדנו במרכזו של מאבק קשה זה, היה קצת יותר קל לעמוד מול הידיעות הקודרות. ידענו מראש שלמחרת הבחי"רות נמצא את עצמנו בשטח-ההספקר ה"חשוף בין הצלחה מינימלית וכישלון. ב"מיכתב לחייל", שהיה מצורף לגליון האחרון של בעולם הזה, כתבת: "רשימת מרי תלויה ביוס-הבחירות בקולות ה"חיילים. בקולך, אין זה סוד."

ואכן, ברגע זה, בכותבי שורות אלה, איננו יודעים מה יהיה גורל רשימת מרי. הצבעה מאסיבית למען מרי בקלפיות הצבאיות, עשויה להעביר אותנו מעל הצוק האימתני של אחור-החסימה. פחות מזה — לא יספיק.

כמה שררי-אחוזים עשויים להוות את כל ההבדל בין נוכחות בכנסת השמינית, ה"זקוקה לסייעות יותר מכל כנסת קודמת, ובין היעלמות מן הגוף הפרלמנטרי, עם כל ההשלכות הכרוכות בכך לגבי מאבקינו הציבוריים וקשרינו הבינלאומיים.

ההבדל גדול, אך מבחינת האחוז — ההבדל קטן. כך או כך, נסתובב בקירבת האחוז האחד — פחות מכפי שקיבלנו ב"בחירות של 1969. ארבע שנים של עבודה מפרכת בכנסת — כאילו נמחקו. **ואתה שואל את עצמך, בוודאי, כמוני: מדוע?**

יש בוודאי סכך של סיבות שונות. בעיני, חשובה ביותר סיבה אחת: ההזדמ"נות שהוחמצה.

אני מאמין כי למחרת מילחמת יום-הכיפורים היתה הזדמנות חדי-פעמית ל"הקים חזית-שלום מאוחדת. הציבור איבד את זיקתו לתנועות קטנות. הוא ראה מולו את הליכוד הגדול, את המערך הגדול. הוא רצה שכוחות-השלום הקטנים יסיקו גם הן מסקנה מן המצב שנוצר, בצורה כלשהי.

חשתי בכך בעיוקם לבי. הצעת החלטי"לאלתר על הקמת חזית-שלום, סיעה משר"תפת בכנסת, הנהלה מדינית אחידה, הסכמ"עודפים, הופעה משותפת במערכת-הבחי"רות והתחייבות להקים גוש פרלמנטרי מאוחד בכנסת הבאה.

אני מאמין שאילו התגשמו הצי"עות אלה, היתה נוצרת תנועת אמינה, לפחות מבחינה פסיכולו"גית, אם לא כמותית, ושחיתת"מתחיה זרימה משמעותית אליו.

הצעותינו לא נתקבלו. יותר מדי אנשים חשבו שהם מחזיקים את אלוהים בזקן, וכי צפוי להם ניצחון מזהיר. הציבור נתן גם להם את התשובה. איש לא נשכר מן הפילוג במנהגיה-השלום. פילוג שהיה מוגחך בראשית המערכה, ושהפך מכוער בסופה, כאשר נפתחה ארסנית נגדנו, היתה בבחינת קפיצת השמצה ארסית נגדנו. היתה בבחינת תעיה סכין בגב.

אני שמח שאנחנו, לפחות, לא נגררנו מערכה כזאת, ושחשפתנו בוויכוח ענייני על קודרות-המחלוקת הממשיות, וגם זאת במיסגרת מינימלית.

אבל הנזק נעשה. אפשר ללמוד ממנו לקח. אבל אי-אפשר לתקנו.

מחנה-השלום יגדל לא קם. לא היתה זרימה אל פינה זו של הבחי"מה. במידה שהיתה כזאת בכלל, היא נקדטה עידידי רשימה שקמה בשו"י המערך, ושהזיקה שדה ל"ענייני השלום עוד לא עמדה ב"מיבחינה.

השאלה היא: מדוע סבלה מרי יותר משאר הרשימות? נדמה לי שאת התשובה הקולעת ביותר נתן לשאלה זו אמנון זיכרוני, בשידור ה"טלוויזיה.

אפשר לתמצת אותה בפפוקן הגדול של שטורמן מוני-חרוד: נופים ההולכים ראשונים.

כל רעיונות השלום שהושמעו במערכת בחירות זו, וכימעט כל הסיסמות והניסוי"חים, נולדו בעולם הזה ובסיעתנו. וכימי

אולי אפילו